

OLAVINLINNA

EHDOTUS KESÄN 1971 TUTKIMUSTÖIDEN OHJELMAKSI

Olavinlinnaa koskevat tutkimukset vuodesta 1961 lähtien on systemaattisesti kortistoitu. Jokaisella huoneella ja käytävällä on oma tunnusnumerolla varustettu kortti, johon on "tiivistetty" ko. huone-tilaa koskevat tutkimukset. Korteissa on jaottelu: lattia, seinät, katto, ovet, ikkunat, lämmitys, muut erityiset rakenteet. Tämä jaottelu on perustana rakenneanalyysien jäsentelyssä. Korteihin on myös merkitty ko. kohteen valokuvien ja mittauspiirustusten signumit sekä kohteen vanha ja tuleva tilanimike. Tämä kortisto helpottaa uusien tutkimussuunnitelmien laatimisessa ja entisten täydentämisessä.

Kesäksi 1971 ehdotan seuraavamaista tutkimusohjelmaa, kuitenkin varauksin, sillä rakennusohjelma voi aina aiheuttaa pieniä muutoksia:

ARKEOLOGISIA KAIVAUKSIA

- T. Komendantin rakennuksen kellareiden esiinkaivaminen (jatkoa kesän 1970 kaivaukselle)
- U. Kellobastionin kaivaus

Näiden kaivausten ajoittamisesta on sovittava tarkemmin rakennuspuolen kanssa a) kaivetaanko T ensin ja sitten vasta aloitetaan Kellobastionin U kaivaus vai b) voidaanko kaivaukset suorittaa samanaikaisesti? Riippuu siis työvoimasta, jonka suhteen on myös huomioitava, että kaivettu maa on pyrittävä seulomaan. Kaivauksia voitaisiin pitää myös eräänlaisina työvoiman määrän ja - tarpeen "suhdannevarauksina". Kesän muut tutkimusohjelmat eivät vaadi rakennuspuolen työvoimaa muuta kuin ajoittain 1-2 miestä.

#### INVENTOINNIT

- seisäsim. puuttuu* 1. Upseerivankila, portaat, tasanne B 102-103. Upseerivankilan inventoinnin kohdalla olisi erityisesti huomioitava tämän huone-tilan aseman samankaltaisuus F 304:ään ja pyrittävä selvittämään huonetilan alkuperäinen ~~funktio~~ *funktio*. Nimitys Upseerivankila on nuori, peräisin 1830-luvulta, jolloin se sisustettiin vankihuoneeksi.
- puuttuu* 2. Puolustuskäytävä B 202. Inventointi ennen tai jälkeen turistikauden (mahd. toukokuu tai syyskuu)
- /* 3. Maaherrankellari E 101. Huonetila muuten inventoitu paitsi kattoholvi, ovi ja ikkunat.
- /* 4. Helvetinluola E 103
- /* 5. Keittiö ja uuni E 202-203. Tilojen tutkimus jo osittain aloitettu kesällä 1970.
- ullakon  
limitys  
puuttuu* 6. Puolustuskäytävä E 401 ja pieni ullakko E 402. E 401:n kohdalla tulee kysymykseen vain puolustuskäytävän yleisluontoinen inventointi. Erityisesti sen yhteydessä tarkistettava onko E siivessä tapahtunut puolustustason nouseminen 1500-luvulla Kuninkaansalin tasolta nykyiselle puolustuskäytävän tasolle. Tutkimuksen pääpaino siis kohdistettava E siiven itäiseen ulkoseinään.

7. F 201-205. (Läntisen kehämuurin yleisinventointi tehty 1970 ja käytävästä F 205 puuttuu vain osia)
8. F 301-302  
F 402
9. I. Mahdollisesti Pohjoispatterin tutkimus ulkopuolelta?
10. Kotkaportti K 104. Pohjakaivaus suoritettu. Puuttuu yleisinventointi.
11. Kellari N 105. Osittain jo inventoitu.
- puuttuu  
hinnitys* 12. Porttikäytävä N 109
- hinnitys  
suunnitelma* 13. P 101:n eteläseinän ikkunat. Tutkimuksen lisäksi ikkunoista piirrettävä leikkaukset.
- puuttuu  
hinn.* 14. Porttikäytävä T 102. Mahdollisesti myös oven avaaminen käytävän pohjoissivulle. (Kom. rak. kellareiden kaiv. yhteydessä).
15. T 201-202. Tämän yhteydessä tutkittava mahdollista laskuportti-systeemiä.
16. Kierreportaiden A, C ja D inventointi. Kirkkotornin kierreportaan A inventointi ennen tai jälkeen turistikauden. Kellotornin kierreportas B on inventoitu.

Arkeologisten kaivauksien yhteydessä maa seulotaan ja irtolöydöt luetteloidaan. Lisäksi pidetään työpäiväkirjaa ja eri kohteet valokuvataan. Itäpatterin, Paksun bastionin, Vesiportin bastionin, Pikkuportin bastionin ja Suvorovin linnakkeen inventoinneista ja niiden tarkkuudesta päätettävä erikseen. Mahdollisesti ne jäävät seuraavaan kesään. Kesän rakennushistoriallisten tutkimusten kenttätöystä vastaa tutkijaryhmä Eerikäinen-Laamanen-Räsänen. Tutkimustyö aloitetaan toukokuussa.

*... kirkkotornin rakennukseen kellareiden esiin kaivaminen (jatkoa kesän 1970 kaivaukselle)*

*U. Kellobastionin kaivaus*

Helsingissä 8.4.1971

*Jukka Räsänen*

ASIAKIRJATIETOA KESÄN 1971 TUTKIMUSKOHTEISTA

Koottua asiakirjatietoa tulevista tutkimuskohteista.

Toukokuu 1971

- A Kierreportaat
- B Upseerivankila ja porraskäytävä sinne B 102-103  
Puolustuskäytävä B 202
- E Helvetinluola E 103  
Mutkakellari ja uuni E 202-203  
Puolustuskäytävä ja ullakko E 401-404
- F Läntinen kehämuuri F  
Puolustuskäytävä F 205
- L Paksu bastioni
- P Kellari P 101
- S Vesiportin bastioni
- T Komendantinrakennuksen kellarit ja T 201-202
- U Kellobastioni U
- V V- kurttiini

Lähteet: Aspelin, Olavinlinna, Porvoo 1886

Opuscula Aspeliana II, toim. Ella Kivikoski, Helsinki  
1942. "Savonlinna", Kirjallinen Kuukauslehti 1872.

Julius Ailio, Savonlinna, kuvallinen matkaopas, Helsinki  
1905

Olavinlinnaa koskevat asiakirjat vv. 1887-1959

## A. Kierreportaat

Asiakirjatietoa vuosilta 1870-1960

... "Sen lisäksi on vielä kaakkoisessa muurissa ovi, josta, kummakyllä, tornin kiertoportaat alkuperäisesti ovat alkaneet, vaikka, Bruniuksen mukaan, keskiajan tornien kiertoportaat tavallisesti alkoivat toisesta kerroksesta. Tämä osa kiertoportaita, ensimmäisen ja toisen kerroksen välillä, näyttää jo vanhempina aikoina tulleen tukituksi."

... "Toinen kerros, johon tilaisuutta varten pystytetyt väliaikaiset tikapuut johtivat on kattoa vailla" ... (Aspelin 1886 s. 21)

" Kirkkotornin kiertoportaat alkavat, kuten jo sanottiin, tornin toisen kerroksen ovelta. Ensimmäisten astinten kohdalla on vasemmalla komero, joka on samaan tuntemattomaan huoneeseen eli loukkoon päin kun ennen mainittu komero toisessa kerroksessa. Kiertoportaiden 12 ensimmäistä astinta johtavat pistekaariselle ovenaukole, josta ovi on auennut erääseen koko pituudelleen pisteholvilla kateutuun käytävään (Kirkkokäytävä, E 401). (Aspelin 1886 s. 22)

... "Jos palaamme takaisin kiertoportaille, noustaksemme ylempiä, tulemme heti ensi askeleilla ovenaukole, joka vie edellämainittuun huoneeseen eli soppeloon muurissa... Noustuamme nyt 9 porrasta kiertoportaissa tulemme pisteholviseen käytävään, joka muurissa kiertää kappelin yläosaa.... Vielä muutamia astuimia kiertoportaissa ylöspäin, niin tulemme ovenaukole, jossa on ovenuurros ja sarantahaka ovea varten. Se on auennut tornin neljänteen kerrokseen... Katto, sekin hyvällaisessa kunnossa... muodostaa samalla viidennen kerroksen lattian. Kiertoportaat ovat olleet näidenkin kahden kerroksen ainoana yhdistäjänä... Viimeiset 24 astuinta kiertoportaissa, joita valaisee kaksi aukkoa, vievät tornin kuudenteen ja viimeiseen kerrokseen...

Tornin kiertoportaissa, toisesta kuudenteen kerrokseen, on kaikkiansa 76 astuinta, jotka parilla kolmella poikkeuksella ovat jokseenkin lujia. (Aspelin 1886 s. 24-27)

... "Kello- ja Kirkkotornin spiraaliportaisissa ollut pyöreä pystyhirsi on palojen jäljeltä monin paikoin kokonaan poissa. Näihin portaisiin yleisön turvallisuudeksi olisi ehkä syytä saada köydestä valmistettu käsikaide." (kirjelmä päiv. 4.11.1952, sign 00602)

... "Sen lisäksi on vielä kaskkoissa muurissa ovi, josta, kumma kyllä, tornin kiertoportaat alkuperäisesti ovat alkaneet, vaikka, Brunnin mukaan, keskiajan tornien kiertoportaat tavallisesti alkoivat toisesta kerkksesta. Tämä osa kiertoportaita, ensimmäisen ja toisen kerroksen välillä, näyttää jo vanhempiina aikoina tulleen tukittuksi."

... "Toinen kerros, johon tilaisuuksia varten pystytetyt väliseinät tikapuit johtivat on katsoa valilla" (Aspelin 1886 s. 21)

"Kirkkotornin kiertoportaat alkoivat, kuten jo sanottiin, tornin toisen kerroksen ovelta. Ensimmäisten astinten kohdalla on vasemmalla komero, joka on samalla tunteuttamassa huoneeseen eli loppuun päin kuin ennen mainittu komero toisessa kerroksessa. Kiertoportaiden 12 ensimmäistä astinta johtavat pistekaraiselle ovenaukulle, josta ovi on suunniteltu eräseen koko pituudelleen pisteholvilla katettuun käytävään (Kirkkokäytävä E 401). (Aspelin 1886 s. 22)

... "Jos palaamme takaisin kiertoportaille, nostaksemme ylempää, tulemme heti ensi askelilla ovenaukulle, joka vie edellämainittuun huoneeseen eli loppuun muurissa... Nostamme nyt 9 portasta kiertoportaisiin tulemme pisteholviseen käytävään, joka muurissa kiertää kapelin ylä-osa... Vielä muutamia astimia kiertoportaisissa ylöspäin, niin tulemme ovenaukulle, jossa on ovenaukko ja sarantahaka oves varten. Se on suunniteltu tornin neljänteen kerrokseen... Käyttö, sekä hyväksytyt kunnossapito... muodostaa samalla viidennen kerroksen lattian. Kiertoportaat ovat olleet näidenkin kahden kerroksen ainoana yhdistäjä... Viimeiset 24 astinta kiertoportaisissa, joita valaisee kaksi aukkoa, vievät tornin kauden ja viimeiseen kerrokseen...

Tornin kiertoportaisissa, toisesta kauden kerrokseen, on kaikkiansa 76 astinta, jotka parilla kolmella potkukäskellä ovat jokseenkin luja.

(Aspelin 1886 s. 24-27)

Puolustuskäytävä: ... "virran puolella 7 leveätä (B 202:ssä) pistekaarista komeroa, joista kolme, nim. ensimmäinen, neljäs ja seitsemäs, ovat yläpuoleltaan vähän alempana korvausviivaa puhaistut, joten huoneessa majailvat tykkimiehet saattoivat pitää silmällä ampumareikiä käytäväsä." "Tornin ympärillä oleva käytävä on 31/2 jalkaa leveä ja siinä, lähellä sisäänkäytävää, on tiilikivisen ovenympäryksen jälkiä. Ampumareikiä on yleensä 7 ja niistä ovat useimmat virralle päin. Kaikki, paitsi viimeinen ovat varustetut komerolla tykkimiehille suojaksi. Ensimmäisessä taas, joka on kaakkoon (Pihlajavedelle) päin, puutuu tykinvuode, tuo reiällä varustettu poikki, joka kannatti tuliputkea. Käytävä vie ovukselle, joka on Kello- ja Kirkkotornia yhdistävän ulkomuurin ohella ja sisäpuolella." Upseerivankila ja portaat sinne: ... "Aivan äsken mainitun oven vieressä vasemmalla on tornin muurissa toinen pistekaarinen ovi, joka on samoin varustettu puupieluksella ja joka johtaa rappeutuneille kiviportaille. Heti oikealle sisäänkäytävästä nähdään umpeen murattu ikkuna, joka on tykkikäytävälle päin. Sen tarkoitus näyttää olleen noiden portaiden valaiseminen. Portaat, joissa on noin kymmenkunta astinta johtavat, muurin paksuuden läpi alaspäin vasemmalle. Viimeisen astimen kohdalla niissä on Kirkkotorniin päin oleva ikkuna. Tämä ikkuna on tehty entisestä ovesta, joka näyttää johtaneen tornien välikerroksen katolle. Portaat loppuvat jonkunlaiseen eteiseen, siitä uusi, tiiliympäryksellä varustettu ovi johtaa vankihuoneeseen, jota sanotaan käytetyn samaan tarkoitukseen kuin tämän yläpuolella olevaa ennen kerrottua vankilaa (Oldenburgin huone). Huone samoin kuin sen porraskäytäväkin on kalkittu ja holvikatolla varustettu. Lattia, joka oli laudoista paloi 1869 vuoden tulipalossa.



Kaakkoisella seinällä on tiilinen, myöhänaikainen uuni, jossa on neliskulmainen pesä. Kolme suurta, matalalla penkillä varustettua komeroa on ollut mukavina istuinpaikkoina. Huoneeseen tulee valo tiilillä muura-

tusta, linnanisännän asuinkerran yläpuolella olevasta ikkunasta, josta on laava ja ihana näköala yli Pihlajaveden." (Aspelin 1886 s. 16-17)

... "näemme huoneessa (B201) alisainuksessa seitsemän leveää pistokaa-rista komeroa, joista kolme, ensimmäinen, neljäs ja seitsemäs, ylemmältä osaltansa puhkaistuna, päästävät tykkikäytävästä hiukan päivänvaloa huoneeseen. Noista aukoista konttivat vuorotellen tykkiampujat käytävässä oleville tykkiläville.... Käytävä on lähes kaksi kyynärää leveä ja varustettu seitsemällä tykkilävellä, joista ainoastaan viidessä, jotka painuvat Vääräsaarelle päin, on ns. tykkivuode eli tappireijällä varustettu poikkipuu, jolla tykki lepäsi. Lävet ovat myöskin komerolla varustetut tykki-ampujain seäsoa."... Käytävä ei kierrä koko

tornia. Sen jatkona on samoin muurin paksuudessa vähäinen suoja, jossa ehkä muinoin tykkiampujain päällikkö majaili. Venäläiset ovat varustaneet huoneen uudenaikaiseksi valtiolliselle vangille, joka sanotaan siinä majailleen tämän vuosisadan kolmannella kymmenellä. Samaan aikaan oli toinen valtiollinen vanki majailnut alempana tornin pohjakerran kyljellä toisessa suojassa, johon eräs tornin ulkomuurissa Kirkkotornin puolella oleva ovi kivisiä portaita myöden johtaa. Tuo suoja on monella komerolla varustettu ja tarjosi vangille mitä kauniimman näköalan Pihlajavedelle." (Op. Asp. II, s. 202)

... "sekä sitte Kellotornin mielenkiintoiseen käytävään. Ampuma-aukkoja on kahdeksan kappaletta püisine tykinvuoteineen. Käytävän päässä on pieni vankisuoja, ja sen sisäpuolella, hieman alempana, ns. kasematti, so. lataajia varten laadittu suoja, mistä valmiiksi ladatut aseet erityisten, käytävän lattian tasalla olevain holviaukkojen kautta annettiin ampujille. Näitä holviaukkoja on kolme avonaista, neljä umpeen murattua, ja niiden yläpuolella on neljä pientä nelikulmaista aukkoa ruudinsavun poistumista varten." (J. Ailio, 1905, s. 16-17)

B.102 ... "Alemmassa huoneessa korjataan kaakeliuunia "nägot" sortunut ylemmästä poistetaan."

... "Alemman huoneen oven eteen tehdään askelma kehämuurin ulkosivulle, johon tämä ovi antaa..."

... "Alas... rappu... huoneeseen kunnostetaan askelmiltaan, jotka ovat melkein kaikki rikki. Sisäikkunat yksi kussakin huoneessa

sekä yksi alaskäynti rappuhuoneessa kunnostetaan nischeiltään rikkonaiset tiilet vaihdetaan ja nischit rapataan uudelleen. Toiseen

niistä sitä paitsi uudet pokat ja lasit. Molempiin huoneisiin uudet lattiat (24 kynn<sup>2</sup>). Huoneet puhdistetaan grusista ja fyllingistä.

En remna i taket uti här belägne hwaldfa gången undersökes samt igenmuras omsorgsfullt enligt närmare anvisning." ( E. Härön ko-koamat tiedot Kiseleffin korjaustöistä, 1872, siv 1)

B 102 ... "Läpikäydessämme linnan eri osia huomasimme, että linnalla toimitetuissa monissa korjauksissa ei ole noudatettu sitä" pi- teettä entisten muotojen säilyttämisessä, joka joställaisen muinaisjäännöksen arvoon nähden olisi ollut tarpeen. Aiempien korjauksien aikana oli esim nk. Upseerivankilaan tehty vanhan avonaisen takan sijaan sangen kömpelösti muurattu uudenaikainen talonpoikaismallinen muodoton uuninrähjä, joka on täydellisessä epäsoinnussa rakennuksen muiden osien kanssa. Samoin oli sa- massa huoneessa lepokomeron aluslauta poistettu ja sen sijaan rapattu reunaltaan pyöreähköksi." ( Appelgren-Kivalon ja Rinteen tarkistusmatka v. 1906, sign. 00051).

B 102 ... "Vankihuoneen seinässä ja katossa. Kellotornin toisessa kerrok- sessa on rappaus osittain pudonnut pois, joten tiilit ilman vaikutuk- sesta murenevat ja putoilevat pois. Rappaus korjattava ja seinät kaikenlaisista kuvista ja kirjoituksista puhdistettava ja valkai- tava..."

... "seinää ja kattoa saman tornin eteläsivulla olevassa vankihu- oneessa. Meneteltävä samoin kuten edellä samasta syystä, sekä iso halkeama seinässä ja katossa korjattava..." (Kustannusarvio vuodelle 1915, sign. 00168)

Vanhoista huonenimistä kaksi vaihtoehtoa, jotka sopisivat Upseeri-  
vankilan tai Katariinan kamarin alkuperäisiksi nimiksi:

1) Byss-skytteskammaren (tykinampujainkamari)

- Kalfskin till pergament till fenster i bakarstugun, fateburstugun,

byss-skytteskammaren och till listor (siv. 8), 1556

- Till att täcka slottsens köke och enn bysseskyttcammar 2000  
flikar (siv. 9) 1560

- Till att täcka bryggehuset, bysseskyttcammar och vektare kam-  
maten 98 bräder (siv. 12) 1563

- att täcka bryggehuset och bysseskyttcammar 102 bräder, 628  
näfver (siv. 13) 1574

- 1670 inventaarioluettelossa ei enää esiinny huonenimeä bysskytte-  
kammaren. (lähde: Anteckningar till ...)

2) Trappekammaren

1670 inventaariossa: "Läpkybyssamme linnan eri oia huoneissa"

"Golf och tak, muren och skorsten förbättrat och hvitlimmas."

1 dörr med gångjern och färdigt lås

2 fönsterkarmar med 8 gamla fönster

1 rundt bord med fot

3 enmans stolar

1 litet skåp i muren med dörr och gångjern

1 säng utan karm

1 eldgaffel

1 skorsten med spjäll

1 innankammare med golf och tak

1 fönsterkarm med 4 st. gamla fönster

1 dörr med gångjern och innanlås

(lähde: Anteckningar till... siv. 24)

...

...

...

...

...

...

E. Koukkukellari ja uuni E 202-203, E 103, Helvetinluola

Asiakirjatietoa vuosilta 1870-1960

E 202-203:

... "on suoralla puukehyksellä varustettu ovenaukko, joka nähtävästi on vienyt Mustantornin pohjakerroksesta Kirkkokerroksen alle. Jos astumme tästä sisään avautuu vasemmalta leveä sisäänkäytävä pienempään huoneeseen, joka päättäen takan jätteistä ja niiden yläpuolella olevasta suorasta ja avonaisesta uunin hormista, on ollut ennen kyökkinä eli ehkä juomankeittiönä. Huoneen pituus on jos sisäänkäytäväkin lasketaan 24, muttaleveys ainoastaan 6 jalkaa. Ikkunaa ei ole lainkaan. Jos tunkeudumme tämän huoneen mentävän sivutse eteenpäin niin tulemme pimeään käytävään, joka, mainitun mentävän rinnalla, aukeaa samaten vasemmalle, mutta etempänä taas tekee suoran kulman oikealle ja loppuu tylsään kulmaan. Tätä voimme otaksua tileissä mainituksi 'Mutkanellariksi'. Kellari saa niukasti valoa esilinnalle päin olevasta, ristikolla varustetusta ikkuna-aukosta, joka oli myöhempinä aikoina tiilimuurauksella tukittu, mutta nyt auaistiin." (Aspelin 1886 s. 28-29)

E 103:

"... hölvin keskikohdalla on kummallakin puolella raajtaovilla varustetut, pisteholviset kellarinhalssit. Jos käymme vasemman puoliseen jonka ovi on siirretty sijoiltaan, tulemme kellariin, jonka harmaasta kivistä tehty kupulaki on koottu neljästä ristikkäin menevästä lieriöholvista, joiden jakajana on neliskulmainen, kellarin keskessä oleva kivipatsas. Kellari saa himmeän valonsa aukosta, joka on Esilinnalle päin. Seitsemännentoistaesadan vuosisadan keskipaikoilla puhutaan eräästä hiilikellarista, joka päätellen jäljelle jääneistä hiilistä on ehkä tämä. Myöhempinä Venäjän aikoina käytettiin tätä holvia kertomuksen mukaan ruutikellarina." (Aspelin 1886 s. 30).

E 202-203:

... "Sen pohjakerrasta aukeni ovi kirkkokerran alle, vieden erään ahtaan keittuhuoneen ohi ns. Koukkukellariin. Keittuhuone oli ehkä vanhimpina aikoina linnan kruutitehdas." (Opuscula Aspeliana II,

s. 197)

E 103:

... "Pylväällä lepää ainoastaan yksi, Kirkkokerrassa olevan kellarin holvi, joka on kudottu ristikkäisin lieriöholvin muotoon." (Op. Asp. II,

... "Kiertokellariin (E 202-203) sähkövalot v. 1925 (sign<sup>s</sup> 200) 00340")

..."Jos Kirkkotornista taas menemme ennen mainittuun "Kirkkokäytävään" joka, kirkon katon ylitse, yhdisti Kirkko- ja Pyhän Eerikin tornit, niin näemme vastapäätä kappelin eteisen sisäänkäytävää toisen ovenaukon, joka vei kivitetylle tasangolle kirkkokuorin yläpuolella. tältä tasangolta johtaa burgundilaisella eli sortovoittoisella päällyksellä varustettu ovenläpi kirkon ylisille ja leveät kiviportaat Kirkko- ja Kellotornin välisen kerroksen katolle. Tasangolla oli ennen rautakiskoinen katto, mutta 1868 vuoden palon jälkeen tehtiin siihen lautakatto. Kirkkokäytävällä on ennen ollut pitkin pituuttaan pistekaarinen holvi, mutta nyt on siitä ainoastaan osa jäljellä. Käytävä on 81 jalkaa pitkä ja siinä on viisi ikkunaa suurelle linna- pihalle päin, eteläisessä päässä on kiviportaat, jotka vievät kirkon ylisille.... Kun Pyhän Eerikin torni revittiin maahan, tehtiin nähtävästi myöskin kirkkokäytävän eteläisessä päässä erityisiä muutoksia. Nyt päästään tästä käytävästä portaita myöten 5:llä astimella 5:nelle astimelle toisia portaita, jotka 14:llä astimella vievät äskem mainitun ovenläven kautta kirkon eteiseen."(Aspelin 1886 s. 36-37)

..." muutoin ei kerroksen suojelemiseksi kaivattane mitään muita kiireellisiä välttämättömiä toimia kuin sen varustaminen vesikatolla. Tämän puute on jo hiukan vahingoittanut kirkon holvia."(Aspelin 1886 s. 65)

..."Itäpuolella on lopuksi viidellä aukolla varustettu käytävä, jonka ampuma-alue on isonpihaan päin."(J. Ailio 1905, s. 17)

F. Läntinen kehämuuri, käytävä F 205

Asiakirjatietoa vuosilta 1870-1960

---

"Sitten kun Mikkelin läänin rakennuskonttorin hoitaja oli ilmoittanut, että halkeamat käytävässä entisen Pyhän Eerikin tornin ja Kello-tornin välisen muurin lävitse olivat arveluttavasti laajentuneet ja uhkasivat muurin kestäväisyyttä, murattiin tämä käytävä 1877 lähemmän katselemuksen jälkeen umpeen aina entisen Adjutantinkerrokseportaista Pienelle linnanpihalle päin aukenevalle ovelle saakka, josta ennen johti silta Kirkkokerrokseen. Kaikkien ovien ja ikkunoiden kohdalle jätettiin kuitenkin komerot osoittamaan niiden entistä paikkaa. Vihdoin varustettiin muuri vahvoilla, rautaisilla, läpikäyvillä pidinkoukuilla." (Aspelin 1886 s. 6-7)

... "Vuosisatojen kuluessa ovat sodat, tapaturmat ja ajanhammas tehneet hävitystyötään Olavinlinnassa. Sen kauniista pyörötorneista on vain kolme enää pystyssä ja viimeksi 1890-luvulla sortui aatellislinnan lounaismuurista suuri osa." (Lyhennysote Mikkelin läänin Maaherran kertomuksesta läänin tilasta ja hallinnosta vuonna 1929, sign. 00406)

## L. Paksu bastioni

Asiakirjatieto vuosilta 1870-1960

Puurakenteet tuhoutuivat tulipalossa vuonna 1868 (Aspelin 1886 s. 1)  
Vuosina 1872-75 suoritettuja töitä: "Paksusarvi. Tämän sarven uuden katon kanssa yhteyteen on rakennettu kaunis ja laveanäköalainen parvi, joka on varustettu lipputangolla ja jonne portaat tornin ylimmäisestä kerroksesta johtavat. Vuonna 1875 varusti Olavinlinnan juhlan toimikunta sarven toisen kerroksen kaikki aukot lasi-ikkunoilla, kerrokseen laitettiin lattia laudoista ja vernissattuja, korkeilla selkänöjillä varustettuja istuinpenkkejä puusta." (Aspelin 1886 s. 6)

1560-65 rakennettiin Paksu torni. (Aspelin 1886 s. 11). "Kansantaru kertoo tornin vuod n 1788 sodan aikana eräästä ruutiräjähdyksestä syöksyneen virtaan!" (Aspelin 1886 s. 48).

... "Mahtavasta kolmikerröksisestä Paksusta Sarvesta, joka rakennettiin hävitetyn Paksun tornin paikalle, ulkonee Kyrönniemelle päin kolme kullamaa ja neljä sivua, jotka ovat varustetut vallimajoilla ja tykkilävillä.

Pohjakerroksen, johon pyörökaarinen holvivaja ja samaten pyörökaarinen portinläpi vievät 45 15 astimisia portaita myöten alas on kussakin varustetussa sivussa kaksi vallimajaa, joissa kussakin on tykin reikä.

Noista tykin rei'istä, joita siis kaikkiaan on kahdeksan ovat ne kolme, jotka antavat myöhemmin rakennetulle ulkopihalle päin, umpeen muuratut.

Kupulaki, joka on tiilistä tehty pyörökaaritapaan on ylen suuren, tiilistä muuratun, viisikulmaisen patsaan kannattamana. Sisempää

Paksunsarven ja Kiilatornin välistä muuria myöten johtaa kiviportaat 29:llä astimella isosta linnapihasta sarven toiseen kerrokseen. Tähän

kerrokseen vie kaksi korkeaa pyöröholvista portinaukkoa, joissa on

saranahaa kaksipuolisia ovia varten. Vallimaja-jako on täällä sama kuin

pohjakerroksessakin. Holvia, joka on samaa tekotapaa kuin edellinenkin



kannattaa neliskulmainen muurattu patsas. Ulkopuolelta tähän kerrokseen vievän porrasten ylängöltä johtaa edelleen 13 aatinta sen huonekerran päälliselle penkerelle, joka on Paksun sarven ja Upseerikerroksen välissä, sekä täältä vihdoin 33 aatinta sarven kolmanteen kerrokseen. Tämäkin ylikerrokset on varustettu 10:llä ampumareillä ja sitä peittää sitten kun entinen kiskokatto 1868 vuoden palossa turmeltui, lautainen basilikakatto. Tästä kolmannelta kerroksesta, jonka muuri on yhtä korkea kuin se muuri, joka on sarven ja Kiilatornin välissä, laskee ovenläpi katolle viimeksi mainittuun torniin päin. (Aspelin 1886 s. 56-57)

... "Paksunsarven yläreunalla kulkeva ampumakäytävä on varustettu kymmenellä, valtavan holvikkaren keskellä sijaitsevalla kanuuna-aukolla. Keskiössä, jossa on vahva pilari katon kannatusta varten on pidetty käsillä lattia-aukoista ylösnostettuja ampumavaroja."

Julius Ailio: Savon linna, kuvallinen matkaopas, Hki 1905, s. 14)

... "Uudempiin varustuslaitoksiin kuuluu ennen mainittu paksunsarvi hämmästyttävästi herättävien holvineen keskikerrassa ja valtavien maasiiniholvineen alakerrassa." (J. Ailio Hki 1905, s. 24)

... "Paksussa linnakkeessa kivisiä 2-kerroksisia holvillisia rautapeltikattoisia kasematteja. Ne ovat rakennettu v. 1793 ylimääräisillä rahoilla. V. 1831 on ins. rahoilla Paksuun linnakkeeseen laitettu rautapeltikatto kattovuoliaisten kanssa. Ensimmäisessä kerroksessa säilytetään valurautahauleja, ammuslaatikoita ja pyörävoidetta sekä tässä kerroksessa eri kokoa olevia lavetteja aineksineen sekä kenttätykistö- ym. tavaroita." (Ins. piirin as. kirj. v. 1839 s. 7)

... "Kustannusarvioehdotus vuodelle 1922: "Genomgående reparation och slutlig fogstrykning i bastion Dick 13000 mk" (sign 00256)

L. Paksu bastioni, 2

...kustannusarvioehdotus vuodelle 1924:"Steg vid Bastion Dick fordra grundlig reparation i Cementbruk enär åtskilliga stenar lossnat och utgöra en fara för allmänheten.1400mk"(sign 00288)

..."Erityinen kaide on rakennettava puusta bastiooni Dickin 2:seen kerroksen pää-porttiin estämään ihmisten putoamista ulkoportaille erityisten piirustuksien mukaan 250mk". Kust.arv.ehd. vuodelle 1927, sign 00365).

...kustannusarvioehdotus vuodelle 1928:" Bastioni Dickin ensimmäinen kerros, jota juhliissa käytetään ravintolana on aivan liian pimeä. Tilapäiset kiinnimuuraukset ampumareijissä avataan ja sen sijaan rakennetaan sinne puuluukkuja  $1\frac{1}{2}$  " aineesta rautaovineen 5 kpl."(sign. 00375)

...tarkastuskertomus 5.10-8.10. 1954 suoritetuista töistä:"Paksuunsarveen johtavissa kiviportaikoissa suoritettiin parhailään korjauksia. Samoin paksuunsarven kolmannessa kerroksessa johtavaa puista lattiaa oli noin  $4\text{ m}^2$  uusittu."(sign. 00656)

..."Belvedere vuodelta 1875 ilman kattoa ja maalaamaton, on hengenvaarallinen."(kust. arvio vuodelle 1890, sign. 00005).

"...Västapäättä tätä aukkoa alkaa kellarin koillisesta kulmasta pitkä käytävä, joka johtaa "sisäkellariin", jonka sortovoittoinen harmaasta kivistä kudottu lieriöholvi välittömästi kaareutuu sivumuureista. Holvi on savettu ja siinä näkyy painamia nelikulmaisisistä siekaileista, jotka luultavasti olivat tuohta, koska tämän kellarin laki tiettävästi laudoitettiin 1669. Kummallakin puolella, korvausviivan alapuolella on muurissa kolme matalaa pistekaarista komeroa, samanlaisia kuin tykkikäytävän sisäpuolisessa huoneess Kellotornissa. Kaakkoisessa sivuholvissa on sitä paitse kaksi syvää, neliskulmaista komeroa korvausviivan yläpuolella. Tämä kaunis kellari, jossa, samoin kuin Maaherran kellarissakin, nähdään jälkiä lautapermnoista, on kirkkokerroksesta suurelle linnapihalle päin ulkonevan rakennuksen alla ja saa tarpeeksi valoa tälle linnanpihalle päin olevasta aukosta."(Aspelin 1886 s.31)

Asiakirjatietoa vuosilta 1870-1960

00422  
Kaikki puurakenteet paloivat tulipalossa vuonna 1869. (aspelin 1886 s.1)

".. Samaan aikaan (Suvorov 1790-1.) rakennettiin Vesiportin bastioni sille alalle, jolla v. 1602 rakennettu uusi esilinna seisoi." (Op. Aspa II, s. 198)

... "Bast Wasserport är under arbete och lukar väldiga summer." (Olavinlinna koskevat asiakirjat 1921-29, sign. 00252. Maconin kirje J. Rinteelelle 10.6. 1921.

... "on opetusministeriö tänään tapahtuneessa esittelyssä nähnyt hyväksymyöntää Olavinlinnan Wasserport vesikaton korjausta varten enint 5000mk". 1.9.1923. (sign. 00284)

... "Olavinlinnan hoitokomitean puolesta saan täten ilmoittaa, että nyt (loppukesällä on Olavinlinnan ulkomuureihin ilmestynyt kahteen kohtaan pahoja murtumia. Vesiportinsarven etelänurkkaus on vesirajasta osittain vierinyt-virtaan murtunut ja Suvorovin ulkolinnakkeen koillisnurkka on vesirajasta osittain vierinyt virtaan..." (kirj. päivätty 17.9.1928, sign. 00380).

... "ano hoitolautakunta kunnioittaen, että Olavinlinnan Vesiportin, Pikkuportin ja Suvorovin bastioinien perustat, jotka näyttävät jonkun verran rappeutuneen, korjattaisiin valtion toimesta." (Olavinlinnan hoitolautakunnan kirjelmä 25.4.1934, sign. 00423)

... "Kun Saimaan vesi oli kuluneena kesäkautena tavallista alempana, suoritettiin Tie- ja Vesirakennushallitus Hoitolautakunnan anomuksesta perustan korjauksia Vesiportin, Pikkuportin ja Suvorovin bastiooneissa, joiden perustat olivat jonkun verran rappeutuneet." (kertomus Olavinlinnan hoitodosta v. 1934, sign. 00430)

... "Saimaan vedenpinta on nykyään tavattoman alhaalla. Niinpä on paljastunut esim. Suvorovin ka Vesiportin bastionien perustuksia. Näissä

näyttää olevan korjaamista, mikä nyt olisi suoritettava." (Olavinlinnan hoitolautakunnan kirjelmä 9.8. 1940, sign. 00487)

...Rakennushallitus suoritti ed. main. korj. työt 1940 (sign. 00499)

... "Hoitolautakunta on tutkituttanut Olavinlinnan perusmuurit. Tällöin todettiin, että Vesiportin bastionin itäinen kulma ja molemmat sivut sekä Suvorovin bastionin pohjoiskulma olisi vesirajasta korjattava. Korjaus olisi edullisinta suorittaa tämän kuun aikana, sillä vesi on nyt Saimaassa hyvin matalalla..." (kirje päiv. 4.6.1948, sign 00554)

...Vesiportin bastionin "perusmuurien korjaus- ja saumaustyöt" tehtiin heinäkuussa 1948. (sign. 00564)

...kustannusarvio laadittu 29.10.1952: "Vesiportin sarvessa sisämuurien ja holvin korjauksiin olisi varattava 25000mk" (sign. 00595).

Arkk. Paavo Riihimäen tarkastusmatka, päiv. 4.11.1952: "Vesiportin linnakkeessa oleva soutajien laudasta rakentama koppi olisi uudelleen järjestelyn tarpeessa. Kopissa olevan kamiinan peltitorvi jää kokonaan linnakkeen holvin alle ja on holvi rumasti savuttunut." (sign. 00602)

... "Paaluille perustetun Vesiportin-patterin kulma, jossa perustuksen laskeumat tai muuriin joutuneen veden jäätyminen on aiheuttanut pullistuman ja vaarallisia rakennehalkeamia." (valokuva rappeutumisilmiöistä v. 1954, sign. 00641).

... Soutajien päiväystyskoppi rakennettiin Vesiportinbastionin holviin entisen paikalle v. 1957. (sign. 00714). ... "Soutajien odotuskoppi oli valmiiksi muurattu ja siinä suoritettiin parhaillaan sisämaalausta.

Odotuskopin paikka ulkopihan eräessä holvissa oli hyvin valittu. Holvin katon läpi oli vedetty savutorvi, joka sekään ei näyttänyt häiritsevältä." (tark kert. 3.10.1957. sign 00720)

T. Komendantinrakennuksen kellarikerrokset ja T 201-202

Asiakirjatietaa vuosilta 1870-1960

Kaikki puurakenteet paloivat tulipalossa 1869. (Aspelin 1886 s. 2)  
1872-75 suoritettuja töitä: "... Keisarillisen Senaatin suostumuksen mukaan Maaliskuuta 2:ltä p:ltä 1875 on ylimmäinen, tiilistä rakennettu huonekerta kokonaan hajoitettu, aina niihin harmaasta kivistä tehtyihin muureihin saakka, joiden päälle se oli rakennettu ja noiden muurien korkuinen palta varustettu puuistutuksilla. Alimmaisen, harmaasta kivistä rakennetun kerroksen ovet ja ikkunat ovat muuraamalla tukitut ja sijaan on jätetty ainastaan komerot, jotka osoittavat niiden entistä asemaa." (Aspelin 1886 s. 5)

..."Linnanisännän huoneistosta ainoastaan vankihuoneet linnan vanhimilta ajoilta." (Aspelin 1886 s. 67)

..."Komendanttimuuriin liittyvän Komendanttikerran ylikerros" rakennettiin 1790- luvulla, Suvorovin toimesta. (Op. Asp. II, s. 198)

..."kivinen 2-kerroksinen rautapeltikattoinen komendantinrakennus. Se on rakennettu v. 1796 ylimääräisillä rahoilla."..."kivinen 2-kerroksinen rautapeltikattoinen komendantin kansliarakennus. Se on rakennettu v. 1796 ylimääräisillä rahoilla ja v. 1834 muutettu ins. palveluksessa olevien kasarmiksi." (Suomen ins. piirin piirikanslian ja Suomeen sijoitettujen sotajoukkojen esikunnan v. 1837-1853 kirjoittamista tiedonannoista Savonlinnan linnoitusta koskevia asioita koonnut Erkki J. Kokko.) s. 1).

..."Myöskin komendantin asunnon alussuojat on jätetty huonoon kuntoon. Välikerrokset ovat puretut pois, mutta siihen on restauratsioni jäänyt. Linnassa kävijöillä ei enään ole tilaisuutta vahtimestarin asunnon ohi terassia myöten päästä läntiselle linnan sarvekkeelle kun edessä on aukea hauta, jonka reunamilta kivet putoilevat alas ja joka tässä asussaan on vaarallinenkin. Se olisi ainakin ympäröitävä kaidepuilla." (Olavinlinnan hoitokomitean ja Savonlinnan matkailijayhdistyksen kirje 4.4. 1927) sign. 00360.

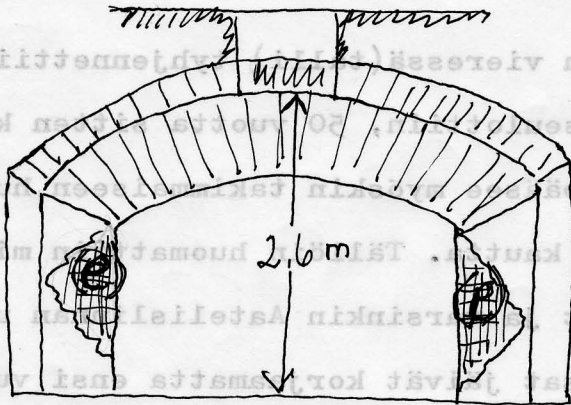
... "Ja edelleen täytyy tehdä kysymys miksi on ryhdytty läntisessä vallisarvessa alakerran osittaiseen paljastukseen ellei ollut mahdollisuuksia suojella paljastuneita muureja sadevedeltä tai tehdä edes tilapäistä kaidetta kaivetun kuopan ympärille, ettei siitä olisi ollut tullut vaaraa linnassa käyväille yleisölle." .... "Komendanttirakennuksessa olisi purettu välilaki ensitilassa tehtävä uudestaan." (sign 00361-00362, J. Rinteen lausunto 18.5.1927.)

... "Oikealla puolella vanhan linnan porttikäytävää on oviaukko, joka vie syvään kaivonmuotoiseen tyhjääkseen. Tämä oli täynnä soraa ja muodosti ylhäällä kauniin terassin, jota käytettiin näköpaikkana. Että arkkitehti Maconi tahtoi tulla tätä vanhaa harmaakivistä kellarirakennusta ja tyhjentää sen on luonnollista, mutta nykyiseen tilaansa sitä ei voida jättää. Se on yleisölle hyvin vaarallinen ja siellä ei mikään estä veden juoksemista vanhoja seiniä myöden. Jo nytkin rikkinäiset muurit ovat varsinkin talvisaikana veden ja jään vaikutuksen alaisina. Aukko on ehdottomasti peitettävä väliaikaisella asfalttikatolla ja ovi laudoilla." (A.W. Rancken tarkastuskertomus 17.6.1927,

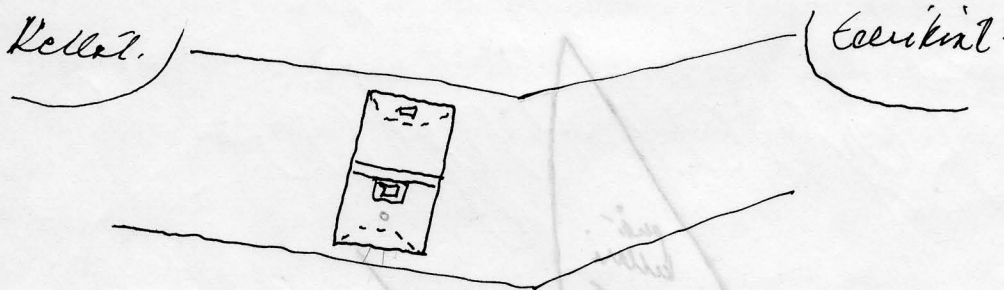
sign. 00370)

*Ennen 2-kerran komendantin kahlan, 1881 on kellarissa  
v. 1796. Siinä on 6. palokas kunnella ja kaitse ja 6. eelista  
ja käytälää.*

T 201-202: ... "Hvalvbågen av tegel i rummet ovan ingångsporten mellan bastion Wasserport och Lilla borggården är helt förvittrad rummet eller källaren i fråga har sin ingång från en glugg i partiet straxt vester om stora muren mellan Klock- och Svarta tornet. Luckan är omgiven av ett stakett. Av vid stående skiss framgår felet.



(e) = nedfallen den förvittrad tegel. För övrigt är hela hvalvbågen och själva hvalvvet genomblotta av vatten (det silar sig ju obelindsat från marken ovanpå Snar hjälp vore därför av nöden. Ett fönster mot sydvest (bör i så fall öppnas) och en ordentlig ventil invid stora muren i nord ost borde kunna bidra att i någon mån under sommaren torka det vattendyppande taket. Järnbrända tegel även här bäst.



(Sune Maconi v. 1917, sign. 00197)

Sama suomeksi sign 00202, ehdotus v. 1918 työksi):

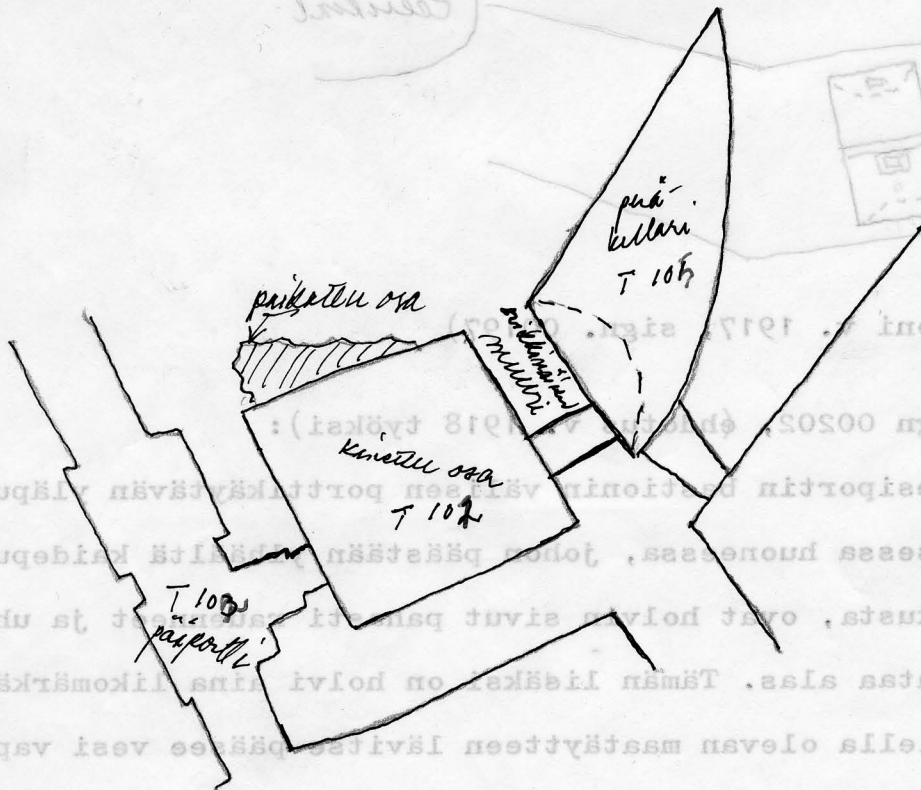
"Pikkupiinan ja Vesiportin bastionin välisen porttikäytävän yläpuolella olevassa umpinaisessa huoneessa, johon päästään ylhäältä kaidepuiden ympäröimästä luukusta, ovat holvin sivut pahasti rauenneet ja uhkaa koko holvi siten romahtaa alas. Tämän lisäksi on holvi aina likomärkänä, sillä sen yläpuolella olevan maatäytteen lävitse pääsee vesi vapaasti valumaan holville, jonka päällä ei näytä olevan mitään isoleerauskerrosta. Koska holvin mahdollinen raukeaminen voi vaikuttaa haitallisesti sen pään kohdalta kohoavan korkean lounaisen muurin kestävyys on holvi välttämättömästi korjattava rautapalaneilla tiilillä ja suojel-



tava veden uhkaamalalta turmiolta. Tätä varten otetaan holvin korjaamiseen 200 mk, holvin isoleeraukseen, maan poistoon sen päältä ja uudestaan täyttämiseen 300 mk, ilmavedon järjestämiseen sen koillismuuriin ja mahdollisesti tarpeellisen valoaukon avaamiseen sen lounaismuuriin 125 markkaa."

V. 1925 tehtyjä töitä:

... "Vanha makasiini pääportin vieressä (talli) tyhjennettiin sorastamullasta ja tiilistä, multa seuloittiin, 50 vuotta sitten kiinnimuurattu ovi avattiin niin, että nyt pääsee myöskin takimmaiseen huoneeseen kiipeämättä ulkomuurin aukon kautta. Tällöin huomattiin miten huonossa kunnossa kaikki murit olivat ja varsinkin Aatelislinnan ulkomuuri joka heti korjattiin. Muut osat jäivät korjaamatta ensi vuodeksi, samoin välikatto, joka tässä on tehtävä rautabetonista kosteuden vuoksi."



(Sune Maconi, selvitys v. 1925 linnassa tehdyistä töistä. sign. 00340)

U. KELLOBASTIONI

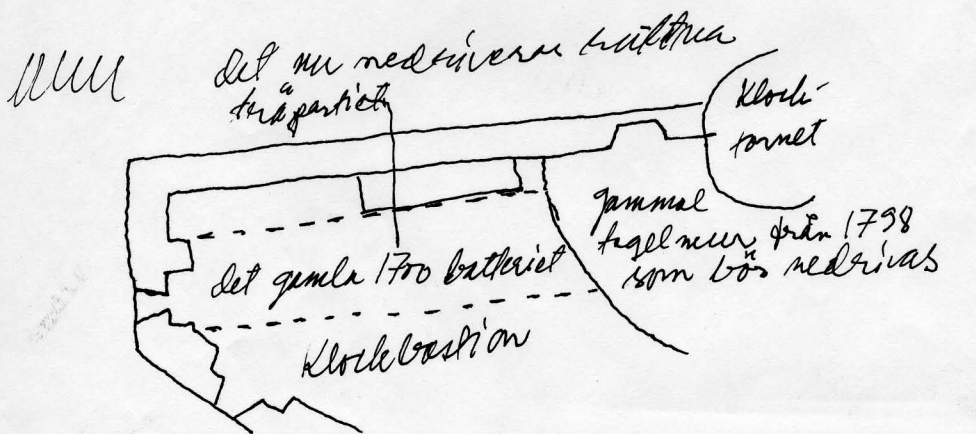
Asiakirjatietoa vuosilta 1870-1960

... "Kellotornista lähtevä pitkismuuri uudessa esilinnassa on iältään vanhempi (Kijlin ajoilta) ja uhkaa jo syöksyä ahtaaseen kulkuväylään." (Aspelin 1886 s. 67) "Virheenä 1868 vuoden palon jälkeen tapahtuneessa kattamisessa on kenties mainittava se, että ulommaisten pitkismuurien reunat ovat jätetyt suojatta." (sama kuin ed.)

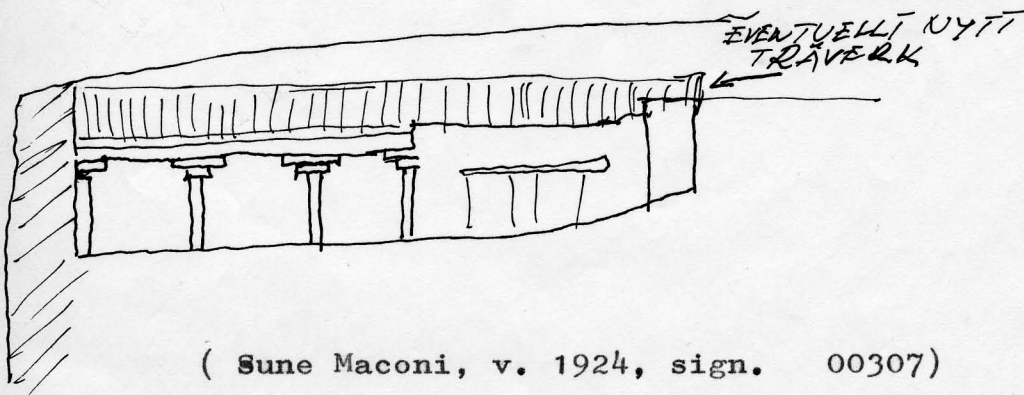
... "Kellobastionissa oleva vanha ja rikkinäinen tiiliperustus purettiin v. 1925" (sign. 00340)

... V. 1924 Sune Maconi kysyy tohtori Meinandérin neuvoa:

"Skall Klockbastionens träbatterier från början av 1700- talet återstänas? Murarna här ära nu fullständigt reparerade, isolerade och torvbelagda. Eller skall blott en altan uppföras eller helt lämnas beroende på framtiden?"



Original ritning i Universitetets ryska bibliotek. Har blivit medlet för detta arbete



( Sune Maconi, v. 1924, sign. 00307)

V. Kurttiini

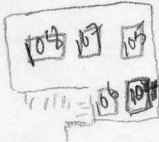
Asiakirjatietoa vuosilta 1870-1960

---

Rakennettiin ilmeisesti samaan aikaan kun Eerikintorni sortui ja purettiin.

( Aspelin 1886 s. 28)

...Kustannusarvioehdotus vuodelle 1922: "Mursträckan mellan bastionerna  
Lill- och Wasserport 8000 mk." (sign. 00256)



## K. Itäpatteri

Aspelin 1886: siv. 54-56

"Kiila- ja Paksuntornin välinen kerros: Ei tämäkään kerros, joka on muodostunut kahdesta tornien välisestä muurista, näytä olleen sisustettu asuttavaksi. Kerroksen läpi menee pistekaarin porttiharjo, joka suuresta linnapihasta vie ns. ulkopihan. tämän porttiharjo ja kasarmi- rakennuksen välillä on tiilillä pyöreäksi harjattu ovenaukko, ainoa, joka nyt enään viepi tämän kerroksen huoneisiin. Siitä tullaan jonkunlaiseen, 20 jalan pituiseen ja noin 10 jalan levyiseen eteiseen, joka kohoo kahden kerroksen läpi. Ylhäällä peittää sen lahonnut katto, jonka ovenaukon vierestä pääsee tämän harjo päälle, jota myöten voi kulkua pohjoisessa kulmassa on suorakulmainen aukko. Eteisessä ei ole ainoatakaan

ikkunanläpeä, mutta kummallakin sivulla on korkeat pyöreäharjoiset ovenaukot. Toinen niistä, se joka on vasemmalla, vie melkein neliskulmaiseen huoneeseen, joka valaistusta vailla, kuten etuhuonekin, ylenee läpi kahden kerroksen. Toinen taas, oikeanpuoleinen, vie samanlaiseen huoneeseen, joka saa valonsa ikkunalävestä ulkopihan puolelta. Viimeksi mainitun huoneen katosta, jota pylväävät ovat kannattaneet, on nyt ainoastaan muutamia lahonneita orsia jäljellä. Yläkerroksen peittää lahonnut katto, ja se on kokonaan pimeä. Kummastakin äsken mainitusta yläkerrosta vie pyöreäharjoiset ovenaukot eteiseen. Näitä ovia on luultavasti jonkunlainen silta yhdistänyt. Eteisen katossa oleva suorakulmainen aukko tekee luultavaksi, että eteisestä on johtanut portaat yläkerroksen huoneisiin, vieläpä välikatolle asti. Nähtävästi on näissä huoneissa sotavaroja säilytetty, koska lahonneita puisia kanuunien etulatinkia vielä jäljellä. Ei kummassakaan sivuhuoneessa ole jälkiä ovista, jotka olisivat voineet johtaa Kiila- tai Paksun torniin. Epäilemättä on kuitenkin Paksun tornin puolella, porttiharjo yläpuolella joku pimeä huone, mutta sisäänkäytävä siihen on mahtanut olla viimeksi mainitusta tornista. Ulkopihan puolella on myöskin jälkiä umpaenmuuratuista ikkunoista, jotka las-

kivat valoa tähän huoneeseen. Ulkopihasta viepi matalalla oleva vähä-

lääntä ikkunanläpi muurin sisään, soppeloon, jonka tarkoituksena on

vaikea arvata. Koko puheenaolevan kerroksen peittää tiiliholvi, joka

kenties on rakennettu Paksun tornin häviön jälkeen. Ullakko, joka on

tämän holvin ja ennen mainittujen lahonneiden välikattojen välissä,

saa valonsa kolmesta ikkunanlävestä, ulkopihan puolelta. Äsken mainittu

holvi on alkuaan ulottunut peittämään myöskin osan Kirkko- ja Kiilator-

nin välistä kerrosta. Se peittää vieläkin, niinkuin ennen viittasimme,

tästä kerroksesta sen huoneen, joka on lähinnä viimeksi mainittua

tornia, mutta holvi ei tässä ole tiilistä, vaan kalkkikivistä. Huoneen

ovenaukon vierestä pääsee tämän holvin päälle, jota myöten voi kulkea

aina Paksullesarvelle saakka.

1868 vuoden palon jälkeen Kiila- ja Paksuntornin välinen kerros varus-

tettiin lautakatolla, joka välittömästi jatkuu Kirkko- ja Kiilatornin

välisestä katosta. Tälläkin katolla kuuluu olleen aidake ison linnan-

puolelta. Uloomainen muuri kohoutuu muutamia jalkoja vesikattoa

ylemmäksi ja tässä muurin harjassa on Kyrönniemelle päin 4 komerollista

ampumareikää. Tämä Kiila- ja Paksun tornin välinen ulomainen muuri,

jota vihollisen ammunta Kyrönniemeltä kohtasi, on nähtävästi, päät-

teen sen uuden aikaisesta muodosta, 1600-luvulta. Muuri nojautuu

nimittäin sisäänpäin ja muodostaa sen ohessa tylsän kulman ulospäin.

Sisempi muuri sitä vastoin näyttää olevan vanhemmelta ajoilta."